

Principer eller fiskeavtal?

En utvärdering av EU:s måluppfyllelse i fallet Västsahara

Therese Gebart & Karin Svensson

Abstract

Västsahara är ett land rikt på naturresurser. Trots detta är befolkningen beroende av omvärldens bistånd för sin överlevnad i flyktingläger i och med Marockos intåg och ockupation av området 1975. Postkoloniala och ekonomiska strukturer sägs ligga till grund för konflikten som är både utdragen och komplex med många aktörer och intressen.

EU är en viktig aktör i konflikten i och med upprättandet av fiskeavtal med Marocko; ett fiskeavtal som är ett av gemenskapens viktigaste. Samtidigt säger sig EU vara en försvarare av de mänskliga rättigheterna. Hur lever EU upp till sina egna föresatser att främja de mänskliga rättigheterna? Syftet med denna uppsats är att undersöka huruvida EU lever upp till sina egna principer om främjandet av mänskliga rättigheter och grundläggande friheter i fallet Västsahara i och med upprättandet av fiskeavtal med Marocko. Vår måluppfyllelseanalys visar att EU:s agerande indirekt bidrar till att mänskliga rättigheter kränks, och att man därför kan ifrågasätta om EU kan sägas leva upp till sina föresatser.

Nyckelord: Västsahara, EU, utvärdering, måluppfyllelseanalys, mänskliga rättigheter, fiskeavtal

Antal ord: 7847

Innehållsförteckning

1	Inledning	2
1.1	Syfte och frågeställning.....	3
1.2	Val av fall och den postkoloniala infallsvinkeln.....	3
1.2.1	Disposition	4
1.2.2	Metod	5
1.2.3	Kritik mot måluppfyllelsemodellen som metod.....	6
1.2.4	Avgränsning	7
1.2.5	Material och Källkritik	7
2	Utvärderingskriterier	8
2.1	EU:s stadgar	8
2.1.1	Normerna i EU: stadgar.....	9
2.2	Mänskliga rättigheter.....	9
2.2.1	Folkrätten	10
2.2.2	FN-stadgan och den allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna	10
2.2.3	Generalförsamlingens resolution 2621 (XXV)	10
2.2.4	EU:s målsättningar för mänskliga rättigheter.....	11
3	Empiri	12
3.1	Bakgrund till fallet Västsahara	12
3.2	EU:s fiskeavtal	13
3.2.1	EU:s fiskeavtal med Marocko	14
3.3	Läget angående de mänskliga rättigheterna i Västsahara.....	14
3.4	Läget angående de mänskliga rättigheterna i Marocko.....	15
3.5	EU:s insatser för mänskliga rättigheter i fallet Västsahara	16
4	Analys	17
4.1	EU:s fiskeavtal och fallet Västsahara.....	17
4.1.1	Kritik mot EU:s fiskepolitik	18
4.1.2	Kritik mot fiskeavtal och överfiskning.....	18
4.2	EU:s måluppfyllelse i fallet Västsahara	19
5	Sammanfattning och slutsats	21
6	Referenser	23

1 Inledning

Västsahara, eller Spanska Sahara som landet hette när det var en spansk koloni, är ett ökenlandskap med stora naturresurser i form av fosfatfyndigheter, uran, koppar, naturgas, järn och troligen olja. Utanför kusten finns dessutom ett av världens rikaste fiskevatten. Trots detta överflöd av naturresurser, eller kanske just på grund av densamma, befinner sig mellan 116 000¹ och 125 000 av Västsaharas drygt 400 000 invånare i flyktingläger i Algeriet där de är beroende av omvärldens hjälp och bistånd för sin överlevnad. Två tredjedelar av västsaharisk mark ockuperas sedan 1975 av Marocko som uppfört en 220mil lång mur genom öknen avsedd att underlätta kontrollen av det ockuperade landområdet. Marocko har i sin tur tecknat avtal med EU angående fisket på vad som borde anses vara västsahariskt fiskevatten. Dessa fiskeavtal som upprättats mellan EU och Marocko anses vara ett av Europeiska gemenskapens mest betydelsefulla fiskeavtal.

FN:s försök till konfliktlösning och genomförande av en folkomröstning har inte haft önskad effekt – fallet Västsahara är ett exempel på en långdragen och ännu icke löst konflikt.

Det faktum att folkomröstningen om självständighet aldrig ägt rum samt andra länders ekonomiska intressen i Västsahara, gör att konflikten kan sägas ha uppkommit ur postkoloniala och ekonomiska strukturer. Vissa bedömare går så långt som att hävda att Västsahara är att betrakta som en koloni än idag; att Västsahara är Afrikas sista koloni. Mot bakgrund av detta blir fallet Västsahara relevant att studera med det postkoloniala som utgångspunkt, just för att strukturer från kolonialtiden i viss utsträckning kan sägas leva kvar.

Situationens postkoloniala karaktär gör också att Europas agerande i fallet Västsahara blir särskilt intressant att studera utifrån tanken om ett postkolonialt ansvar tilldelat de före detta kolonialmakterna. Kolonialdeklarationen från 1960 som antogs för att fastslå folkens rätt till självbestämmande ger ytterligare tyngd i frågan om Europas roll. Europa, idag i form av en union, säger sig vara en försvarare av de universella mänskliga rättigheterna – hur yttrar sig detta i praktiken? Denna uppsats syftar till att belysa huruvida EU, lever upp till sina egna stadgar utifrån fallet Västsahara och utifrån EU:s fiskeavtal med Marocko.

¹ Siffrorna går isär vad gäller antalet människor i flyktingläger, samt den totala befolkningen i Västsahara. Siffran på 116 000 människor i flyktingläger är baserat på uppgifter från UNHCR:s hemsida. Algeriet däremot, uppger att siffran uppgår till ca 165 000. Den totala befolkningen i Västsahara är också svår att uppskatta, då en stor inflyttning av människor från Marocko skett.

1.1 Syfte och frågeställning

I EU-fördraget, som är ett av de grundläggande fördragen fastslås förutsättningarna för det europeiska samarbetet och dess konstitution. Det består av principer som medlemsländerna åtar sig att följa. I den första avdelningen av fördraget fastställs vilka normer och värderingar som unionen grundas på. Dessutom finns en avdelning som reglerar hur det utrikespolitiska arbetet ska fungera (eu-upplysningen¹) Ofta återkommande är respekten för de mänskliga rättigheterna, både inom EU och i de internationella samarbetena.

Stadgarna säger oss att unionen bland annat ska bygga på värdena respekt för människans värdighet, frihet, demokrati, jämlikhet och respekt för de mänskliga rättigheterna (eu-fördraget avd1:2).

Hur efterlevs dessa principer? Finns det agerande som man kan hävda resulterar i att man inte lyckas leva upp till sagda normer? Gäller det bara direkt påverkan eller även om ett agerande indirekt bryter mot respekten för de mänskliga rättigheterna?

Syftet med denna uppsats är att undersöka huruvida EU lever upp till sina egna föresatser i fallet Västsahara i och med fiskeavtalen med Marocko. Vår frågeställning är således:

- Uppfyller EU sina egna mål att verka för MR när man sluter fiskeavtal med Marocko?

1.2 Val av fall och den postkoloniala infallsvinkeln

Valet av Västsahara som fall för denna uppsats kan förklaras utifrån två huvudsakliga aspekter. För det första är konflikten i Västsahara intressant i sig självt i och med de många olika aktörer och intressen som är inblandade. Detta gör att det snarare är relevant att referera till fallet Västsahara, snarare än konflikten. Den andra aspekten av vårt val av fall har att göra med EU:s uttalade mål att främja de mänskliga rättigheterna i världen och hur detta mål uppfylls i praktiken i fallet Västsahara.

I och med att Västsahara har fått mycket massmedial uppmärksamhet på sista tiden menar vi att fallet som sådant är av allmänt intresse. Flertalet problemområden har lyfts fram och granskats; varför ägde aldrig folkomröstningen om självständighet rum som utlovats? Vem bär ansvaret för detta? Hur ska Marockos ockupation av västsahariskt territorium hanteras av det internationella samfundet? Har enskilda länder ett ansvar för situationen i Västsahara och vilken roll spelar Västsaharas naturtillgångar och omvärldens ekonomiska intressen i området?

Då konflikten i Västsahara kan sägas ha uppkommit ur postkoloniala och ekonomiska strukturer är det därför intressant att belysa de strukturer som kan

sågas leva kvar än idag. För att belysa dessa strukturer och vilken roll de har idag, har vi valt att referera till två aktörer inom den postkoloniala disciplinen; Alex Thomson, Principal Lecturer of Politics vid Coventry University och Ania Loomba litteraturprofessor vid University of Pennsylvania.

Thomson uttrycker det som att: "there are lines of continuity that run from the pre-colonial period, through the colonial era, right into the modern age" (Thomson, 2000:7). Detta ger oss en viktig aspekt att utgå ifrån i fallet Västsahara. Loomba framhåller också att man inte kan bortse från vikten av formell avkolonisering eller det faktum att ojämlika relationer av kolonialt styre återinskrivs i den samtida obalansen mellan den "första-" och "tredje världen" (2005:12). Den nya världsordningen är inte beroende av direkt styre, däremot tillåter den ekonomisk, kulturell och till viss del politisk infiltration i vissa länder av andra länder (ibid.). Detta gör att man kan ifrågasätta om före detta kolonier verkligen kan anses vara ordentligt "postkoloniala" (ibid.), vilket kan sägas ligga helt i linje med vissa bedömares uppfattning om att Västsahara än idag är en koloni.

Loomba menar vidare att det råder delade meningar om vad imperialism och kolonialism innebär, vilket då också ger olika uppfattningar om vad *post*-kolonial innebär:

[I]f the inequities of colonial rule have not been erased, it is perhaps premature to proclaim the demise of colonialism. A country may be both postcolonial (in the sense of being formally independent) and neo-colonial (in the sense of remaining economically and/or culturally dependent) at the same time. (Loomba 2005:12)

Situationens postkoloniala karaktär gör således att Europas agerande blir extra intressant att studera. Den postkoloniala infallsvinkeln gör att valet av fall blir principiellt viktigt i och med att EU säger sig vara en försvarare av de mänskliga rättigheterna och att arbetet för att främja dessa ska vara centralt i EU:s förbindelser med länder även utanför unionen.

1.2.1 Disposition

I vårt inledande kapitel redogör vi för vårt syfte med uppsatsen samt vårt val av fall och den postkoloniala infallsvinkel som uppsatsen har. Kapitel ett innehåller även en redogörelse av den normativa metoden med inriktning mot utvärdering som vi valt att använda, samt kritik mot densamma. En redogörelse för den avgränsning vi gör och vilket material vi avser att använda finns i kapitel ett. Kapitel två utgörs av de utvärderingskriterier vi valt att utgå ifrån för att kunna genomföra vår måluppfyllelseanalys. Då vår frågeställning är huruvida EU lever upp till sina egna stadgar, står dessa stadgar således i centrum för utvärderingen. En grundligare genomgång av vad dessa stadgar innebär, dess koppling till folkrätten och de mänskliga rättigheterna utgör således också en del av utvärderingskriteriet. Vårt tredje kapitel utgörs av vår empiri. Kapitlet inleds med en kort bakgrund till fallet Västsahara som vi anser nödvändig för att vår analys ska bli tydlig. Resterande del av kapitel tre ägnas åt att beskriva de fiskeavtal som

EU upprättat med Marocko samt hur situationen ser ut angående de mänskliga rättigheterna i området. I vårt fjärde kapitel analyserar vi empirin från kapitel tre utifrån våra utvärderingskriterier. Till att börja med analyseras EU:s fiskeavtal i relation till fallet Västsahara. Kritik till EU:s fiskeavtal och fiskepolitik tas också upp som en del av analysen. Avslutningsvis analyseras situationen för de mänskliga rättigheterna i området. Kapitel fem består av en sammanfattning av analysen samt en slutsats och ett svar på frågan huruvida EU lever upp till sina egna stadgar i och med upprättandet av fiskeavtal med Marocko.

1.2.2 Metod

I sin artikel om normativ forskning som kritisk utvärdering gör Ludvig Beckman, fil dr i statsvetenskap vid Stockholms universitet, kopplingen mellan den klassiska idékritiska metoden med ett normativt syfte och utvärdering som metod (2006:337). Den gemensamma nämnaren för dessa metoder är den normativa grunden för den kritiska granskningen (ibid.). Detta leder in oss på vårt val av metod. För att kunna ge ett svar på vår fråga om EU lever upp till normerna i sina stadgar har vi valt att använda en normativ metod med inriktning mot utvärdering.

Enligt Evert Vedung, professor emeritus i statskunskap vid Uppsala universitet, handlar utvärdering i politik och förvaltning om att i efterhand tolka, kartlägga och bedöma offentliga handlingars resultat för att i framtiden åstadkomma bättre grundade beslut (2009:19f). Denna metod ligger således helt i linje med syftet för denna uppsats, då vi vill undersöka huruvida EU lever upp till sina egna föresatser i fallet Västsahara i och med fiskeavtalen med Marocko. Vedung uttrycker det som att "[e]n utvärdering tittar bakåt för att ge vägledning framåt" (2009:33), vilket gör att utvärdering kan sägas vara en sorts normativ statskunskap. Vedung menar också att goda avsikter inte är tillräckligt, utan att det är resultaten som räknas (2009:20). Även detta ligger helt i linje med syftet för denna uppsats då vi ju vill utvärdera hur EU:s föresatser att främja arbetet för de mänskliga rättigheterna påverkas av fiskeavtalen som upprättats med Marocko.

Att utvärdera är att göra en noggrann efterhandsbedömning, vilket innebär att den måste ske enligt regler, som garanterar kvalitet (Vedung 2009:24). För att vi ska kunna tala utvärdering så måste det föreligga en värdering (Vedung 2009:32). I denna uppsats utgörs värderingen av den del av EU:s stadgar som betonar främjandet av mänskliga rättigheter.

Relevant för vår typ av frågeställning blir att göra en måluppfyllelseanalys. Måluppfyllelsemodellen bedömer om en interventions direkta eller indirekta effekter i utfallsledet motsvarar de utfalls- eller effektmål som satts upp (Vedung 2009:91). Denna uppsats sätter EU:s stadgar i centrum och utvärderar enligt en beskrivande måluppfyllelseanalys huruvida resultaten överensstämmer med beslutade utfallsmål. EU:s stadgar som slår fast främjandet av mänskliga rättigheter blir vårt utvärderingskriterium, den måttstock utifrån vilken interventionen ska bedömas. Detta utvärderingskriterium kräver i sin tur en normdefinition (se 2.1.1). Hur måluppfyllelsen ser ut bedöms utifrån deskriptiva

värderingskriterier, då vi bedömer interventionen² utifrån om den uppfyller sina egna mål (Vedung 2009:159, 188f). Interventionen i detta fall är EU:s upprättande av fiskeavtal med Marocko. Kopplat till vår frågeställning blir detta huruvida EU uppfyller sina egna stadgar om främjandet av mänskliga rättigheter i fallet Västsahara i och med upprättandet av fiskeavtal med Marocko.

Mer konkret har vi valt att använda måluppfyllelsemodellen på följande sätt - vi börjar med att bestämma vad det är som ska utvärderas. Det som ska utvärderas är om EU lever upp till sina egna stadgar. För att kunna utvärdera detta fokuserar vi på EU:s upprättande av fiskeavtal med Marocko för att se vilka effekter detta ger. Våra bedömningskriterier är deskriptiva eftersom vi utgår ifrån EU:s egna stadgar som måttstock.

Fiskeavtalen utgör en del av empirin då dessa är den intervention som ska studeras utifrån utvärderingskriteriet. Empirin om hur situationen ser ut rörande de mänskliga rättigheterna i området, är det utfall som vi är intresserade av att studera utifrån utvärderingskriteriet och interventionen. Därmed inte sagt att fiskeavtalen i sig är en orsak till hur situationen ser ut i området – syftet är snarare att studera hur denna intervention överrensstämmer med utvärderingskriteriet, om EU lever upp till sina föresatser.

1.2.3 Kritik mot måluppfyllelsemodellen som metod

I sammanhanget bör nämnas att det finns en del kritik och oenighet kring måluppfyllelsemodellen som metod. Vi har här valt att endast kommentera en begränsad del av kritiken; de delar som vi anser är relevanta att diskutera utifrån vårt forskningsområde.

En synpunkt på måluppfyllelsemodellen som metod handlar om huruvida utvärdering, trots objektivitet och vetenskaplighet, kan vara helt fri från tolkning och värdering (Vedung 2009:96). Som nämnts tidigare förutsätter utvärdering någon sorts värdering. En annan kritik har att göra med den oklarhet som kan finnas i de mål som formulerats; administrativa och politiska mål kan vara både suddiga och ofullständigt prioriterade (Vedung 2009:97f).

Hur är då denna kritik relevant att ta ställning till för vår uppsats? För det första är vi medvetna om problematiken att försöka göra en värderingsfri bedömning av något. Dock menar vi att så länge vi tydligt redogör för vårt tillvägagångssätt och vår tolkning av det empiriska materialet så minimeras risken att utvärderingen blir alltför präglad av vår egen förförståelse.

För det andra är kritiken om oklarhet gällande målen relevant att ta ställning till utifrån att EU:s stadgar kan anses för abstrakta för att använda som måttstock. Dessutom är det problematiskt att tydliggöra normerna i dessa stadgar och på så sätt utveckla utvärderingskriteriet. Dock menar vi att vi kommer runt denna problematik i och med att vi grundar vårt utvärderingskriterium på FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna och folkrätten.

² Vedung använder begreppet intervention synonymt med ”verksamhet”, ”program”, ”insats” (2009:26)

1.2.4 Avgränsning

Då utvärdering som sagts ovan kräver värdering är det således normerna som EU:s stadgar grundar sig på som är intressanta. Vår frågeställning är dock empirisk vilket gör att vi undersöker EU:s agerande utefter dessa normer. Vi ämnar dock inte utvärdera hela EU – utan avgränsar oss till unionens agerande i fallet Västsahara och fiskeavtalen med Marocko. Dessutom blir endast stadgar som grundar sig på värdena för mänskliga rättigheter relevanta för vårt fall.

Vi vill studera huruvida EU följer de principer man avser att följa med hänvisning till sina egna stadgar. Vi gör således en måluppfyllelseanalys av huruvida EU:s fiskeavtal med Marocko uppfyller de principer som EU-samarbetet bygger på.

1.2.5 Material och Källkritik

Materialet utgörs av sekundärkällor i form av böcker, men framförallt av primärkällor. Primärkällorna är i stor utsträckning i form av internetkällor, med syftet att tillhandahålla så aktuell information som möjligt. Primärkällor utgörs även av diverse rapporter från bland annat UNHCR och Human Rights Watch om de mänskliga rättigheterna.

Grunden för utvärderingen, det vill säga våra utvärderingskriterier, bedömer vi vara tillförlitliga då dessa är juridiska dokument och stadgar. Vårt val av forskningsmaterial har skett enligt noggranna överväganden, då material angående fallet Västsahara ofta är vinklat. Det material som vi slutligen valt att utgå ifrån anser vi vara tillförlitligt och sakligt.

2 Utvärderingskriterier

Som framgått av beskrivningen av måluppfyllelseanalysen som metod, måste vi fastställa det utvärderingskriterium som utvärderingen ska utgå ifrån. Då vår frågeställning lyder huruvida EU lever upp till sina egna stadgar, står dessa stadgar således i centrum för utvärderingen. Detta kapitel syftar till att utveckla utvärderingskriteriet ”EU:s stadgar” genom att definiera de normer som stadgarna grundar sig på samt kopplingen till mänskliga rättigheter och folkrätten. Allt detta sammantaget bildar vårt ramverk och det utvärderingskriterium som vi sedan utgår från i vår analys.

2.1 EU:s stadgar

Med syftet och metoden för denna uppsats klargjort och avgränsat krävs grunden för utvärderingen, vårt utvärderingskriterium. Detta är den europeiska unionens egna principer och stadgar.

När EU bildades var det med ett tydligt fredssyfte och en önskan om ett ökat handelssamarbete med fördelar för alla medlemmar. EU:s stadgar vilar på principerna om mänsklig värdighet, frihet, demokrati, jämställdhet och respekten för de mänskliga rättigheterna (EU1).

EU verkar även utanför unionens gränser och även där finns riktlinjer för hur man vill agera. I de allmänna bestämmelserna om EU:s yttre åtgärder hävdas i kapitel 1 artikel 21:

Unionens åtgärder i internationella sammanhang ska utgå från de principer som har legat till grund för dess egen tillblivelse, utveckling och utvidgning och som den strävar efter att föra fram i resten av världen: demokrati, rättsstaten, de mänskliga rättigheternas och grundläggande friheternas universalitet och odelbarhet, respekt för människors värde, jämlikhet och solidaritet samt respekt för principerna i Förenta nationernas stadga och i folkrätten (eu-fördraget).

Fortsättningsvis i artikel 21 ska EU sträva efter att ”utveckla förbindelser och bygga partnerskap med tredjeländer [...] som delar de principer som avses i första stycket” och unionen ska också ”främja multilaterala lösningar på gemensamma problem, särskilt inom ramen för Förenta nationerna”(ibid.).

Vidare på samma område ska man också verka för en hög grad av samarbete när det gäller alla former av internationella förbindelser, inte bara för att skydda sina egna intressen utan även för att ”konsolidera och stödja demokrati, rättsstaten, de mänskliga rättigheterna och folkrätten” (ibid.).

I och med Lissabonfördraget stärkte EU sin utrikespolitiska roll. Det ska bli lättare att utnyttja den ekonomiska, politiska och diplomatiska styrkan för att verka för att EU:s intressen och värderingar når ut globalt (EU2).

Enligt EU:s svenska webbportal har EU gradvis ställt frågan om de mänskliga rättigheterna i centrum när det gäller handelsavtal utanför unionen, speciellt i avtal med tredjeländer som innehåller en klausul om att de mänskliga rättigheterna ska vara en *grundpelare* i samarbetet (EU3).

2.1.1 Normerna i EU: stadgar

En del värden är goda i sig själva, så kallade egenvärden, till vilka man kan räkna basala värden som till exempel frihet, jämlikhet och rättvisa. Som tidigare nämnts är mänskliga rättigheter inget värde i sig, men de bygger på dessa egenvärden. De mänskliga rättigheterna är till för att skydda individen gentemot staten och med det blir normerna i det här fallet vad man uttryckligen säger sig arbeta för, det vill säga principerna i stadgarna, FN-stadgan och den allmänna förklaringen om mänskliga rättigheter.

2.2 Mänskliga rättigheter

De mänskliga rättigheterna är universella vilket innebär att alla människor föds med samma rättigheter. Dessa rättigheter är en del av folkrätten vars regelverk är till för att skydda individen i förhållande till staten. Dessutom accepteras och godkänns flera konventioner i världen idag vilket gör att de faller in under den internationella sedvanerätten. Detta innebär att oavsett om man undertecknat eller inte är man bunden till att följa dem (Regeringen1). Begreppet mänskliga rättigheter är ingen norm i sig. Däremot bygger dessa rättigheter på normer såsom frihet, solidaritet och jämlikhet vilka är de värden som EU:s stadgar vilar på och som vi grundar analysen på.

I sammanhanget bör nämnas att det finns en kritik mot att mänskliga rättigheter (och interventioner av olika slag för att upprätthålla eller skydda dessa rättigheter), kan ses som ett sätt att maskera dolda intressen (Smith 2001:188). Dessutom riktas kritik mot att mänskliga rättigheter i väst baseras på individuella rättigheter snarare än kollektiva sådana, vilket vissa länder hävdar inte stämmer överrens med det egna landets kultur (Hedlund Thulin 2008:20). I och med detta har mänskliga rättigheter kommit att liknas vid kulturhegemonism, eller en form av imperialism då mänskliga rättigheter är en västerländsk konstruktion (ibid.).

2.2.1 Folkrätten

För att ge tyngd åt betydelsen av innehållet i EU:s stadgar är det relevant att känna till bakgrunden till dessa principer. Denna bakgrund utgörs av folkrätten som är bindande för världens stater. Folkrätten utgår från internationell rätt som består av flera delar bland annat havsrätt, humanitär rätt och mänskliga rättigheter (Hedlund Thulin 2008:23). Vidare består folkrätten av traktaträtt och sedvanerätt där traktaträtt är de avtal som undertecknas av stater och bara är juridiskt bindande för de som skrivit under. Sedvanerätten är däremot bindande för alla och bygger på gemensamma sedvanor och oskrivna regler som har brukats under lång tid vilket gör att det råder viss konsensus runt dem. Dessa sedvanor kan emellertid förändras över tid, då samhället också gör det (Hedlund Thulin 2008:24f). Juridiskt bindande avtal är konventioner, traktater, protokoll och fördrag (ibid.). Både FN:s och EU:s stadgar grundar sig på den.

2.2.2 FN-stadgan och den allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna

En förklaring är inte juridiskt bindande. Dock är Förenta Nationernas (FN) medlemmar bundna till FN-stadgan som nämner mänskliga rättigheter på flera ställen. I stadgans första kapitel om FN:s syften nämns i den första artikeln ”folkens rätt till självbestämmande”(FN-stadgan).

År 1948 skapades den allmänna förklaringen om mänskliga rättigheter som tillhör de stora människorättsdokumenten tillsammans med ett antal konventioner som till exempel barnkonventionen. Eftersom många länder idag använder sig av och erkänner förklaringen hamnar den till stor del under sedvanerätt vilket gör den bindande (Hedlund Thulin 2008:16ff). Den allmänna förklaringen skapades av kommissionen för mänskliga rättigheter som arbetade för ökat fokus på mänskliga rättigheter. De arbetade också med att försöka göra principerna i förklaringen verkliga och att uppmärksamma världen på kränkningar mot dessa.(Hedlund Thulin 2008:110).

Konventionerna om de mänskliga rättigheterna innehåller en lång rad rättigheter. Bland dessa kan nämnas rätten till liv, frihet och personlig säkerhet, yttrandefrihet, frihet från tortyr, rätten till tillfredsställande levnadsstandard (Regeringen2).

2.2.3 Generalförsamlingens resolution 2621 (XXV)

I och med den postkoloniala infallsvinkeln som denna uppsats baseras på är det relevant att nämna de resolutioner som antagits av FN angående kolonialsystemets avskaffande. Tio år efter att Kolonialdeklarationen (Generalförsamlingens resolution 1514(XV) om kolonialsystemets avskaffande) antogs 1960 för att fastslå folkens rätt till självbestämmande (Bring 2000:192), skapades resolution 2621 för ett fullständigt implementerande av den tidigare

deklarationen. Resolutionen slår fast att trots att många kolonier har blivit fria under de tio åren finns det koloniala systemet fortfarande kvar på många platser och med hänvisning till folkens rätt till självbestämmande antar man denna resolution.

2.2.4 EU:s målsättningar för mänskliga rättigheter

En av EU:s målsättningar är att verka som aktiva försvarare av de mänskliga rättigheterna och strävar efter att driva frågan om respekten för de samma även utanför unionen. En gemensam policy antogs 2005 av Europakommissionen med en serie riktlinjer runt de rättigheter som anses viktigast, som till exempel frågan om tortyr, dödsstraff och brott mot mänskliga rättigheter (EU4). Men som tidigare nämnts statueras det dessutom redan i stadgarna i fördragen att unionen ska verka för respekten av de mänskliga rättigheterna.

2007 utsågs en personlig representant för mänskliga rättigheter inom den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken (GUSP) vars främsta uppgifter är att se till så att mänskliga rättigheter integreras inom alla arbetsområden (ibid.). EU anstränger sig också för att arbeta aktivt genom samarbeten inom FN.

Utrikespolitiska instrument (handel, avtal, samarbete, diplomati etc.) tillsammans med instrument för ekonomiskt stöd (utvecklingsbistånd etc.) bildar en ram för EU:s insatser att stärka demokratin och främja respekten för de mänskliga rättigheterna runt om i världen (EU5).

EU:s årliga rapport om de mänskliga rättigheterna syftar till att ge en överblick av hur arbetet fortskrider (EU4).

3 Empiri

För att kunna svara på frågan huruvida EU uppfyller sina egna mål, behövs empiri att applicera ovan nämnda utvärderingskriterium på. Relevant empiri för vår frågeställning rör EU:s fiskeavtal med Marocko och situationen angående de mänskliga rättigheterna i området. Fiskeavtalen är relevanta på grund av att det är fiskeavtalen som utgör den intervention som vi ska mäta utifrån utvärderingskriteriet. Situationen angående de mänskliga rättigheterna är relevant som empiri, då främjandet av dessa är det vi vill utvärdera med hjälp av vår måluppfyllelseanalys. Vårt empiriska kapitel inleds med en kort bakgrund till fallet Västsahara som vi anser nödvändig för att man ska förstå problematiken som ligger till grund för situationen angående de mänskliga rättigheterna och fiskeavtalen.

3.1 Bakgrund till fallet Västsahara

Västsahara, eller Spanska Sahara som det en gång hette, blev koloniserat av Spanien 1898 och var en Spansk koloni fram till dess att FN:s generalförsamling antog ”deklarationen om kolonialsystemets avskaffande” (Kolonialdeklarationen) år 1960 som slår fast principen om folkens lika rätt till självbestämmande.

Mot bakgrund av den nya deklarationen uppmanade FN Spanien 1966 att fastställa tidpunkt för en folkomröstning där västsaharierna fritt skulle få utöva sin rätt till självbestämmande och rätten att uppnå självständighet. Två förslag lades fram; självständighet eller integrering i Marocko och Mauretanien som båda hävdade suveränitet över området (Solá-Martín 2007:15-20).

FN-observatörer sändes dit för att övervaka folkomröstningen som utlovats under första halvåret av 1975. De rapporterade om ett överväldigande stöd för självständighet bland saharawi-folket (ibid.). Genomförandet av folkomröstningen skulle dock visa sig bli problematisk då svårigheter uppkom med att fastställa vilka som skulle ha rösträtt i frågan. Detta berodde bland annat på Marockos intåg i landet genom den så kallade Gröna Marschen. Den utlovade folkomröstningen har fortfarande inte blivit av.

På hösten 1975 gav spanska myndigheter vika för de marockanska påtryckningarna och skrev under ett trepartsavtal (Trilateral Madrid Agreement) som gav Mauretanien och Marocko rätt till området i utbyte mot en viss andel av fosfatindustrin i Västsahara (ibid.).

Befrielse rörelsen Front Polisario (Frente Polisario; Frente Popular de Liberación de Saguía el Hamra y Río de Oro) som växt sig starkare sedan 1973, bedrev under flera år gerillakrig mot mauretansk och marockansk militär och

utropade 1976 The Saharawi Arab Democratic Republic (SADR). SADR har inte fått ett fullt erkännande internationellt sett.

Dock togs SADR upp som medlem av OAU (Organization of African Unity) 1984 vilket gjorde att Marocko lämnade samarbetet i protest (MaR).

Mauretanien drog sig slutligen tillbaka från området och skrev ett fredsavtal med Polisario 1979. Marocko invaderade då den södra delen av Västsahara och påbörjade byggandet av den mur som var avsedd att underlätta kontrollen av det ockuperade landområdet och hålla Polisario på avstånd (Solá-Martín 2007:15-20). Dessa stridigheter samt byggandet av muren gav upphov till att invånarna i Västsahara tvingades fly ut i öknen, till flyktingläger i Algeriet.

Viktigt att notera i sammanhanget är att det ockuperade landområdet, som uppgår till två tredjedelar av landets yta, inkluderar hela kuststräckan samt de huvudsakliga naturtillgångarna.

3.2 EU:s fiskeavtal

Som redan nämnts är EU:s upprättande av fiskeavtal med Marocko den intervention som vi avser att undersöka – hur överrensstämmer upprättandet av fiskeavtal med EU:s mål att främja de mänskliga rättigheterna? Att titta närmare på fiskeavtalen utgör därför en viktig del av vår empiri.

EU med sina omkring 495 miljoner invånare är en storkonsument av fisk. För att på bästa sätt förvalta de gemensamma resurserna och hitta en avvägning mellan en konkurrenskraftig fiskerinäring, livskraftiga fiskbestånd samt ett hållbart marin ekosystem har EU utformat en gemensam fiskepolitik (EU6).

Bland annat har regleringar införts som begränsar den mängd fisk som får tas upp (fiskekvoter), fiskeflottans storlek samt den tid den får vara till havs (fiskeansträngning), samt tekniska åtgärder som har att göra med hur och var fiskare får fiska (EU7).

På grund av att EU är en viktig fiskeproducent och är världens största inre marknad för fiskeriprodukter, räcker inte EU:s medlemsländers fiskevatten till för att försörja den egna marknaden. EU har på grund av detta skrivit fiskeavtal med länder utanför EU samt med regionala fiskeorganisationer som förvaltar områden på öppet hav. Enligt Kommissionens hemsida för fiskefrågor fångas mer än en fjärdedel av den fisk som EU:s fiskefartyg tar upp utanför EU:s vatten. 2004-2006 togs runt 8 % av EU:s fångster upp enligt fiskeavtal med länder utanför EU och ytterligare 20 % fångades på öppet hav (EU6).

Avtalen bygger på att länder utanför EU får ekonomiskt och tekniskt stöd för att utveckla sin egen fiskerinäring på ett, vad man kallar, hållbart sätt. I utbyte får EU:s fiskefartyg fiskerättigheter och får ta upp fisk från bestånd som anses vara livskraftiga och som landets egen fiskeflotta inte utnyttjar fullt ut.

3.2.1 EU:s fiskeavtal med Marocko

Det fiskeavtal som EU har tecknat med Marocko är ett såkallat partnerskapsavtal som går ut på att länder utanför EU (i detta fall Marocko) får ekonomiskt och tekniskt stöd för att utveckla sin fiskerinäring på ett hållbart sätt i utbyte mot att EU:s fiskefartyg får fiskerättigheter (EU8)

Det avtal som EU har med Marocko gäller för perioden 2007 till 2011 och innebär ett EU-bidrag på 36.1miljoner Euro och ger fartyg från 11 medlemsstater tillstånd att fiska i marockanskt vatten (EU9). Med Marockansk vatten menas här även det vatten som ligger utanför den ockuperade västahariska kusten, vilket gör fiskeavtalen kontroversiella. Därtill kommer det faktum att västaharierna själva inte har tillgång till kuststräckan då de befinner sig i flyktingläger i Algeriet. Avtalet anses vara ett av de mest betydelsefulla fiskeavtalen för den Europeiska gemenskapen (ibid.).

3.3 Läget angående de mänskliga rättigheterna i Västsahara

Idag befinner sig enligt Human Rights Watch ca 125 000 av befolkningen i Västsahara i flyktingläger i öknen i anslutning till Tindouf i Algeriet. Många har bott där sen 1975 när konflikten började (Human Rights Watch 2008:8).

De flesta invånarna i lägren bor i tält eller i skjul utan rinnande vatten. Det karga landskapet tillsammans med skiftande temperatur och bristen på regn och odlingsbar mark gör att människorna är beroende av mattransporter utifrån (UNHCR 2002:8). FN:s flyktingorgan UNHCR tillsammans med Algeriets regering och ett flertal frivilligorganisationer och NGO:s bistår flyktingarna med bland annat vatten, mat, kläder och sjukvård (ibid.). Algeriet har det yttersta ansvaret utifrån folkrätten för människorna, då de som stat ansvarar för alla människor som bor innanför landets gränser. Emellertid har Algeriet lämnat över ansvaret för administrerandet av lägren till Polisario. I egenskap av "befrielseorganisation" har de dock inte samma ansvar gällande de mänskliga rättigheterna som en stat har. Flyktinglägren fungerar till viss del som ett riktigt samhälle och styrs av Polisario och grundar sig på SADR:s konstitution och lagar. Man kontrollerar gränser, utför rättegångar och har en egen polisstyrka (Human Rights Watch 2008:8).

Enligt Human Rights Watch är lägrens avlägsenhet i öknen en oroande faktor tillsammans med att ansvarsutkrävandet gentemot Polisario är begränsat och svårigheterna att kontinuerligt kunna övervaka situationen för flyktingarna (ibid.).

Det är möjligt för befolkningen i lägren att framföra kritik mot de styrande utan att riskera att råka ut för repressalier. Dock ges det inget utrymme för någon politisk opposition och de som är emot Polisario blir lätt marginaliserade och lämnar ofta lägren (Human Rights Watch 2008:10).

Möjligheten finns för människorna i flyktinglägren att flytta tillbaka till det av Marocko ockuperade landområdet, men detta innebär då att de måste erkänna Marockos suveränitet över området. Det tillkommer också att även om folk tillåts lämna flyktinglägren så rapporterar Human Rights Watch att de inte vill berätta vart de ska av rädsla för att bli hindrade av Polisario (ibid.).

Innan Marocko ockuperade Västsahara, bildades befrielseorganisationen Polisario som förkämpar för avkoloniseringen och västsahariernas självständighet. De utropade SADR och sin exilregering 1976 efter Marockos invasion (Pinto Leite 2006:15).

Även om Polisario har ett relativt högt anseende som befrielseorganisation så finns det även kritik mot dem och hur demokratiska de verkligen är. Vissa har gått så långt som att kalla dem för terrorister. Det är svårt att få en inblick i hur organisationen är uppbyggd men rapporter finns som pekar på att den verkar toppstyrd och att det är svårt att påverka styret (Olsson 2008).

FN erkänner inte Marockos suveränitet över Västsahara men inte heller SADR som stat eller Polisario som något annat än en aktör i konflikten (Human Rights Watch 2008:20). SADR togs dock upp som medlem av OAU (Organization of African Unity) 1984 vilket gjorde att Marocko lämnade samarbetet i protest (MaR).

Situationen angående de mänskliga rättigheterna i Västsahara påverkas i hög grad av hur situationen ser ut angående dessa rättigheter i Marocko. Mer om detta i punkt 3.4.

3.4 Läget angående de mänskliga rättigheterna i Marocko

Marocko har fått mycket kritik för kränkningar av mänskliga rättigheter, både för marockanska medborgare och västsaharier. Med hänvisning till avgränsningen för denna uppsats är det dock relevant att enbart fokusera på de brister som rör västsaharier eller Polisario-anhängare.

Med utgångspunkt från Human Rights Watchs rapport från 2008, ser vi att kritik framkommit mot att Marocko bland annat inskränkt på rätten till en rättvis rättegång. Kritik har också framkommit om att godtyckliga arresteringar av aktivister utförts samt att tortyr förekommit i samband med förhör av dessa. Dessutom kritiserar Marocko för att ha inskränkt mötesfrihet och pressfrihet, samt för hur utländska observatörer behandlats (Human Rights Watch 2008:38-113).

Som nämnts i stycket ovan är det viktigt att ha i åtanke att situationen angående de mänskliga rättigheterna i Marocko även påverkar situationen i Västsahara, då det är Marocko som är direkt ansvariga för dessa kränkningar.

I sammanhanget bör också nämnas att i och med att Marocko är mån om goda relationer med EU har Marockos arbete för de mänskliga rättigheterna förbättrats något.

3.5 EU:s insatser för mänskliga rättigheter i fallet Västsahara

EU:s främsta insatser i fallet Västsahara är i form av humanitärt bistånd till flyktinglägren i Algeriet. ECHO (Humanitarian Aid and Civil Protection), leds av kommissionen och deras uppgifter består av att anskaffa och fördela så kallat naturabistånd i form av mat, vatten, mediciner. Det kan också vara bistånd i form av tjänster såsom läkarlag eller vattenreningsexperter. Det aktiva arbetet på plats utförs av FN:s organ eller NGO:s som Röda korset eller liknande (eu-upplysningen²).

Enligt en oberoende utredning av ECHO:s arbete i flyktinglägren från 2009 redovisades det totala nuvarande stödet till de västsahariska flyktingarna till över 50 miljoner US-dollar per år, varav Spanien stod för ungefär 20 miljoner självt och ECHO för cirka 10 miljoner Euro (reliefweb). ECHO har gett bistånd till de västsahariska flyktingarna i 15 år (ibid. s22).

Rapporten kommer också fram till att detta ekonomiska stöd är otroligt viktigt eftersom konflikten är oerhört unik och människorna extremt beroende av omvärldens stöd (ibid. s7f).

De omfattande handelsrelationerna som EU har med Marocko har också använts för påtryckningar gentemot Marocko gällande mänskliga rättigheter. Vid förhandlingar mellan EU och Marocko 2008 lyftes en hel del frågor upp på agendan angående Marockos arbete med de mänskliga rättigheterna i Västsahara. Bland annat uppmanades Marocko att verka för att säkerställa mötesfrihet samt att visa återhållsamhet i tillgripandet av våld (Human Rights Watch 2008:37).

Ovan nämnda insatser är således exempel på hur EU utnyttjar både bistånd och sin handel för att främja respekten för de mänskliga rättigheterna i Västsahara.

4 Analys

Utifrån vårt utvärderingskriterium och vårt empiriska material ämnar vi nu analysera huruvida EU:s upprättande av fiskeavtal med Marocko överrensstämmer med föresatsen att främja de mänskliga rättigheterna. Vi har valt att genomföra analysen i två steg. Vi börjar med att analysera EU:s fiskeavtal i relation till Västsahara för att sedan gå över till EU:s måluppfyllelse i fallet.

4.1 EU:s fiskeavtal och fallet Västsahara

Trots att Europeiska Unionens stadgar vilar på principerna om de grundläggande mänskliga rättigheterna, finns det frågetecken kring hur detta fungerar i praktiken. Karen Smith, författare till ”The EU, human rights and relations with third countries; ’foreign policy’ with an ethical dimension?” i boken *Ethics and Foreign Policy*, menar att EU utan tvekan har tagit mänskliga rättigheter i beaktande i sina relationer med länder utanför EU-samarbetet; dess externa policy är omfattande och innovativ vad gäller beaktandet av mänskliga rättigheter (Smith 2001:192). Dock uppkommer ett dilemma när hänsyn till de mänskliga rättigheterna konkurrerar med politiska, säkerhetsmässiga och kommersiella hänsyn.

Hur EU hanterar dessa dilemman utifrån sina egna stadgar, råder det dock delade meningar om. Smith går så långt som att hävdar att ”states ignore human rights violations in ‘friendly’ or ‘important’ countries (Smith 2001:193). Även om EU inte är en stat i egentlig mening, menar vi att Smiths resonemang är applicerbart på EU:s agerande gentemot Marocko, utifrån att EU:s utrikespolitiska roll som en enad aktör förstärkts i och med Lissabonfördraget. Som nämnts tidigare är fiskeavtalet mellan EU och Marocko ett av gemenskapens viktigaste, vilket skulle kunna förklara att EU åsidosätter hänsynen till de mänskliga rättigheterna och de överträdelser mot dessa som Marockos agerande gentemot Västsahara innebär.

Smith menar att EU saknar en tydlig prioriteringsordning gällande vilka rättigheter som ska eftersträvas och hur dessa ska värderas gentemot andra, så att dilemman och inkonsekvent handlande kan undvikas (Smith 2001:199f). Detta ger oss att det således inte är avsaknaden av stadgar och principer som är problemet bakom EU:s agerande gentemot Marocko, utan snarare bristen på prioritering bland dessa principer.

4.1.1 Kritik mot EU:s fiskepolitik

Beträffande EU:s fiskeavtal med Marocko ska nämnas att EU till viss del verkar medveten om den kritik som uppkommit i och med fisket utanför Västafrikas kust, samtidigt som man inte erkänner del i problemet. I sin användarguide om den gemensamma fiskeripolitiken, kommenterar EU de kritiska uppgifter och reportage som ifrågasätter EU:s fiske utanför Västafrika. EU hävdar att denna kritik är obefogad och hänvisar till att de problem med överfiske och migration som uppstått inte kan skyllas på EU, utan istället är ett resultat av att lokala regeringar byggt upp kustsektorn på ett okontrollerat sätt (Europeiska kommissionen 2009:25). Vidare kommenteras att fattigdomsbekämpning och livsmedelssäkerhet i Västafrika är en stor utmaning för både lokala regeringar och internationella donatorer såsom EU självt. Skriften gör dock gällande att EU:s FPA, Framework Partnership Agreement, (som EU:s fiskeavtal med Marocko ingår i), inte är en del av problemet utan snarare en lösning på det.

Detta uttalande från EU står följaktligen i stark kontrast till det resonemang som vi tidigare fört. Faktum kvarstår att de fiskeavtal som EU upprättat med Marocko, även innebär fiske på Västsaharas territorium, då kuststräckan längsmed Västsahara tillhör det område som är ockuperat.

4.1.2 Kritik mot fiskeavtal och överfiskning

I samband med kritiken till EU:s fiskepolitik bör nämnas att upprättandet av fiskeavtal kritiseras från många håll. Vad EU kallar utveckling av den lokala fiskerieringen på ett hållbart sätt kan ses som problematiskt utifrån flera aspekter. Dels innebär storleken på EU:s fiskeflotta, samt dess tekniska möjligheter till ett effektivt fiske att konkurrensfördelarna för EU:s fiskeflotta stärks gentemot de lokala fiskarna. I enlighet med dessa avtal är en zon på 12 sjömil från land förbehållen de lokala småskaliga fiskeflottorna, varför EU:s fiskeflottor i allmänhet inte är tillåtna att fiska där (Europeiska kommissionen 2009:25). Hur detta efterlevs i Västsahara är däremot problematiskt eftersom Marockos ockupation inkluderar hela kuststräckan.

Sättet att fiska har i sin tur uppmärksammats från flera håll, framförallt från miljöorganisationer som hävdar att EU:s storskaliga fiske innebär allvarliga påfrestningar på miljön. Frågor om vem som bär ansvaret för ett eventuellt överfiske i vissa vatten samt hur detta påverkar det småskaliga fisket längs kustområden är en viktig aspekt. Ytterligare en viktig aspekt är att upprättandet av fiskeavtalen påverkar möjligheten att faktiskt inventera fiskbestånden för att avgöra om dessa är livskraftiga eller ej.

Slutligen finns en problematik om själva konsumtionen av fisk som är viktig att kommentera; i takt med den ökade efterfrågan på allehanda fiskprodukter både i form av matfisk, näringsersättning samt som djurfoder ökar också trycket på fiskbestånden till havs.

De flesta odlade fiskarterna i Sverige och övriga Europa är köttätare och fodras därför med torrfoder som producerats från fiskmjöl och fiskolja (Fiskeriverket). Torrfoder framställt av fiskmjöl används även för uppfödning av kyckling och som kraftfoder till nötkreatur och grisar. Dock pågår en utveckling mot vegetabiliska alternativ; dels för att minska trycket på havsfisket men även för att det finns en risk att fiskmjölet sätter smak på den färdiga produkten.

4.2 EU:s måluppfyllelse i fallet Västsahara

Hur ser då EU:s måluppfyllelse ut i fallet Västsahara? Som nämnts tidigare är situationen angående de mänskliga rättigheterna i fallet Västsahara avhängt Marockos agerande, vilket gör det relevant att skilja på direkta och indirekta brott mot de mänskliga rättigheterna.

Att tvingas vara på flykt och bo i flyktingläger hindrar rätten till frihet och personlig säkerhet tillsammans med rätten till en tillfredsställande levnadsstandard. Det är också direkta brott mot mänskliga rättigheter men som Marocko snarare än EU bär ansvaret för. Däremot agerar EU genom biståndsgivande och genom vissa påtryckningar mot Marocko vad gäller de mänskliga rättigheterna; yttrandefrihet, frihet från tortyr och mötesfrihet - vilket tyder på en strävan från EU:s sida att nå upp till målen.

Vad gäller de grundläggande stadgarnas normer om att respektera människors lika värde och respekten för de mänskliga rättigheterna så ligger EU:s arbete relativt långt fram då man aktivt använder sin makt internationellt vid FN-samarbeten och liknande. Ökat fokus, i och med Lissabonfördraget, på en enad utrikespolitisk front ger också EU en större möjlighet att leva upp till sina föresatser. Regelbundna rapporter och utredningar ger också möjligheterna att förbättra och förstärka arbetet där det behövs.

Hur ser då måluppfyllelsen ut i fallet Västsahara och hur påverkas den av upprättandet av fiskeavtalen?

Som beskrivits i empirin grundar sig Västsaharakonflikten på en olaglig ockupation av landområde från Marockos sida. Denna ockupation innebär också en annektering av de naturresurser, inklusive kuststräckan, som västsaharierna själva följaktligen inte har möjlighet att ta del av.

De stridigheter som följde i och med ockupationen och som ledde till människoflykt och upprättandet av flyktingläger ger oss ytterligare en aspekt av de brott mot mänskliga rättigheter som ägt rum, och fortfarande äger rum i Västsahara. Förhållandena i flyktinglägren tillsammans med västsahariernas beroende av omvärldens bistånd är anmärkningsvärda. Rätten till tillfredsställande levnadsstandard; möjligheten till ett värdigt liv och rätten till frihet och självbestämmande verkar enligt vår empiri ligga långt ifrån hur verkligheten ser ut för västsaharierna i dessa läger. Det faktum att avkoloniseringsprocessen inte blivit klar i och med ockupationen är i sig ett direkt brott mot de mänskliga rättigheterna då folket inte ges den rätt till självbestämmande som de har rätt till.

EU:s agerande gentemot Västsahara i och med fiskeavtalen kan därför ifrågasättas utifrån Kolonialdeklarationen. Hur fiskeavtalen påverkar EU:s måluppfyllelse rörande de mänskliga rättigheterna, ligger i avtalens tendens att upprätthålla de ekonomiska och postkoloniala strukturer som konflikten en gång grundats på.

5 Sammanfattning och slutsats

Syftet med denna uppsats har varit att utvärdera huruvida EU lever upp till sina egna föresatser att främja de mänskliga rättigheterna. För att göra denna fråga hanterbar med hänvisning till uppsatsens storlek, har vi valt att fokusera på hur detta ser ut i fallet Västsahara i relation till de fiskeavtal som EU upprättat med Marocko. Utgångspunkten har varit att göra en måluppfyllelseanalys där EU:s stadgar som slår fast främjandet av de mänskliga rättigheterna är det utvärderingskriterium utifrån vilken vi analyserat empirin. Vårt empiriska material tillsammans med den postkoloniala utgångspunkten att studera fallet Västsahara på, ger oss en bild av en komplicerad konflikt med många aktörer och olika intressen. Situationen angående de mänskliga rättigheterna i både Västsahara och Marocko har granskats samt fiskeavtalens betydelse för denna.

Vår analys visar att EU:s agerande i och med att de fiskeavtal som upprättats med Marocko indirekt påverkar situationen angående de mänskliga rättigheterna i Västsahara, varför man således kan ifrågasätta om EU lever upp till sina principer.

Som nämnts i inledningen har tanken om ett postkolonialt ansvar legat till grund för perspektivet som denna uppsats utgått ifrån. Detta perspektiv grundas på att konflikten i Västsahara kan sägas ha uppkommit ur postkoloniala och ekonomiska strukturer. Som nämnts i analysen kan detta sägas innebära att ett av brotten mot de mänskliga rättigheterna, rätten till frihet och självbestämmande i Västsahara, i själva verket bottnar i en avstannad avkoloniseringsprocess. Folkomröstningen om Västsaharas självständighet ägde aldrig rum och man kan således ifrågasätta om ”resolution 1514 om kolonialmaktens avskaffande”, Kolonialdeklarationen, alls trätt i kraft i Västsahara. Alla människors lika värde och rätt till självbestämmande är således inte uppfyllt i fallet Västsahara. Vår tolkning är således att EU:s upprättande av fiskeavtal med Marocko och hur dessa stämmer överrens med EU:s mål om främjandet av de mänskliga rättigheterna kan ifrågasättas.

Som vår analys visat innebär EU:s agerande endast en indirekt påverkan på situationen angående de mänskliga rättigheterna. Dock menar vi att EU:s agerande bidrar till att upprätthålla de strukturer; ekonomiska och postkoloniala sådana, som i sin tur påverkar situationen *direkt*. Vår slutsats är därför att EU:s fiskeavtal med Marocko inte är förenligt med unionens egna stadgar då fiskeavtalen påverkar situationen angående de mänskliga rättigheterna negativt i Västsahara.

En förlängning av vår slutsats blir också att den roll som EU verkar vilja framhäva internationellt sätt; som en försvarare av de mänskliga rättigheterna, förlorar trovärdighet. Vi menar att EU borde bli bättre på att utvärdera sig själv angående främjandet av de mänskliga rättigheterna genom att återknyta till

Vedungs ord: ”goda avsikter är inte tillräckligt, utan att det är resultaten som räknas” (2009:20).

6 Referenser

Beckman, Ludvig, 2006. ”Idékritik och statsvetenskapens nytta”, *Statsvetenskaplig tidsskrift* årg. 108 nr 4, 331-342.

Bring, Ove (2000). *FN-stadgan och världspolitiken: om folkrättens roll i en föränderlig värld*. 3., [rev.] uppl. Stockholm: Norstedts juridik

EU-upplysningen1: hämtat 2010-06-06

<http://www.eu-upplysningen.se/Lagar-och-regler/Om-EUs-fordrag/EU-fordraget/>

EU-upplysningen2: hämtat 2010-06-07

<http://www.eu-upplysningen.se/Amnesomraden/Bistand/Humanitart-bistand/>

Europeiska kommissionen (2009). *Den gemensamma fiskeripolitiken. En användarguide* Luxemburg: Byrån för Europeiska gemenskapernas officiella publikationer

Hedlund Thulin, Kristina & Greenhill, Malin (2008). *Lika i värde och rättigheter: om mänskliga rättigheter*. 3., [uppdaterade] uppl. Stockholm: Norstedts juridik

Loomba, Ania (2005). *Colonialism/postcolonialism*. 2. ed. London: Routledge

MaR; Minorities at Risk, databas om minoriteter och etniska grupper.

Hämtat 2010-05-24 <http://www.cidcm.umd.edu/mar/assessment.asp?groupId=60003>

Olsson, Helena (2008). ”Befrielseörelsens dilemma”. Nordiska Afrikainstitutet www.nai.uu.se/press/articles/polisario/ hämtat 2010-05-24

Pinto Leite, Pedro (2006) International legality versus realpolitik – The cases of Western Sahara and East Timor i Claes Olsson (red.) *The Western Sahara conflict. The Role of Natural Resources in Decolonization*. Uppsala: Nordiska Afrikainstitutet

Smith i Smith och Light; Karen E. & Light, Margot (red.) (2001). *Ethics and foreign policy*. Cambridge: Cambridge University Press

Solà-Martín, Andreu (2007). *United Nations Mission for the Referendum in Western Sahara*. Lewiston, N.Y.: Edwin Mellen Press

Thomson, Alex (2000). *An introduction to African politics*. London: Routledge

Vedung, Evert (2009). *Utvärdering i politik och förvaltning*. 3., [omarb. och uppdaterade] uppl. Lund: Studentlitteratur

Primärkällor

EU1: EU:s webbplats om Lissabonfördraget, hämtat 2010-05-24
http://europa.eu/lisbon_treaty/glance/rights_values/index_sv.htm

EU2: EU:s webbplats om Lissabonfördraget i korthet, hämtat 2010-05-24
http://europa.eu/lisbon_treaty/glance/index_sv.htm

EU3: EU:s webbplats om mänskliga rättigheter, hämtat 2010-06-06
http://europa.eu/pol/rights/index_sv.htm

EU4: Europeiska rådets webbplats om mänskliga rättigheter, hämtat 2010-06-07
<http://www.consilium.europa.eu/showPage.aspx?id=1636&lang=EN>

EU5: EU:s webbplats om mänskliga rättigheter utanför europeiska unionen, hämtat 2010-05-24
http://europa.eu/legislation_summaries/human_rights/human_rights_in_third_countries/index_sv.htm

EU6: Europeiska kommissionens webbplats för fiske, hämtat 2010-05-24
http://ec.europa.eu/fisheries/cfp/international/index_sv.htm

EU7: Europeiska kommissionens webbplats för fiskeregler, hämtat 2010-05-24
http://ec.europa.eu/fisheries/cfp/fishing_rules/index_sv.htm

EU8: Europeiska kommissionens webbplats för fiskeavtal med länder utanför EU, hämtat 2010-05-24
http://ec.europa.eu/fisheries/cfp/international/agreements/index_sv.htm

EU9: Europeiska kommissionens webbplats om fiskeavtalen med Marocko, hämtat 2010-05-24
http://ec.europa.eu/fisheries/cfp/international/agreements/morocco/index_en.htm

EU-fördraget: hämtat 2010-06-07 från Europeiska Unionens officiella tidning
<http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2008:115:0013:0045:SV:PDF>

Fiskeriverket: Fiskeriverkets webbplats, hämtat 2010-05-24
<https://www.fiskeriverket.se>

FN-stadgan: FN:s engelskspråkiga hemsida, hämtat 2010-05-24
<http://www.un.org/en/documents/charter/chapter1.shtml>

FN:s resolution 2621 (XXV) hämtat från FN:s engelskspråkiga hemsida 2010-05-24
<http://daccess-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/348/86/IMG/NR034886.pdf?OpenElement>

Human Rights Watch: "Human Rights in Western Sahara and in the Tindouf Refugee Camps. Morocco/Western Sahara/Algeria" (2008), pdf-dokument hämtat från
<http://www.hrw.org/en/reports/2008/12/19/human-rights-western-sahara-and-tindouf-refugee-camps-0>

Regeringen 1: Regeringens webbplats om mänskliga rättigheter hämtat 2010-05-24
http://www.humanrights.gov.se/extra/pod/?id=12&module_instance=9&action=pod_show&navid=1&subnavid=12&subnavinstance=9

Regeringen2: regeringens webbplats om de mänskliga rättigheterna, hämtat 2010-06-06:
http://www.manskligarattigheter.gov.se/extra/pod/?module_instance=3&

Regeringen 2: Utrikesdepartementet om Västsahara hämtat 2010-05-24
<http://www.sweden.gov.se/sb/d/2688/a/19643>

Reliefweb: FN webbportal med rapporter och utvärderingar om humanitärt bistånd i världen, hämtat 2010-06-06
<http://www.reliefweb.int/rw/rwb.nsf/db900SID/SNAA-7V6238?OpenDocument>

UNHCR: "Anthropometric and Micronutrient Nutrition Survey. Saharawi Refugee Camps Tindouf, Algeria" (2002), pdf-dokument hämtat från <http://www.unhcr.org/cgi-bin/texis/vtx/search?page=search&docid=45fa67bf2&query=refugee%20camp%20Tindouf>